

Διδάσκοντας Α.Ε. Γραμματεία με χρήση θεατρικών και ρητορικών τεχνικών

«Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΝΟΗΣΗ»

Μια βιωματική διδακτική προσέγγιση στη ραψωδία ε της Οδύσσειας

Ελένη Χρ. Γκόνου,
φιλόλογος και δρ. Ιστορίας της Τέχνης
Πρότυπο Γυμνάσιο Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης

Ομήρου Οδύσσεια

Ραψωδία ε, στ. 165 - 251

**Βιβλίο μαθητή Α' Γυμνασίου,
8^η ενότητα, σελ. 57- 59**

Χρονική διάρκεια σεναρίου: 3 ώρες

Η διδακτική ενότητα εξετάζεται στο πλαίσιο του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (Α.Π.Σ.).

Διδακτικό υλικό – Τεχνολογικά μέσα

- ❖ Το διδακτικό εγχειρίδιο «Ομηρικά Έπη – Οδύσσεια», σε μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτη της Α' Γυμνασίου
- ❖ Το βιβλίο καθηγητή για το μάθημα της Α.Ε. Γραμματείας (Οδύσσεια) της Α' Γυμνασίου
- ❖ Αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα και laptop
- ❖ Διαδίκτυο
- ❖ Φύλλο εργασίας (κοινό για όλους)

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Γενικός σκοπός της ενότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές για πρώτη φορά άμεσα τον Οδυσσέα, διακρίνοντας τις αρετές του και αξιολογώντας την αντίδρασή του σε μία κρίσιμη για την εξέλιξη της πλοκής στιγμή, που αφορά τον νόστο του.

Ι. ΣΤΟΧΟΙ

Α. Γνωστικοί

- Να τοποθετήσουν οι μαθητές τη σκηνή μέσα στον τόπο και το χρόνο (αφηγηματικό και πραγματικό) του έπους
- Να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής του Οδυσσέα στην Ωγυγία και το ήθος του
- Να αντιληφθούν το ρόλο των θεών και της μοίρας στη ζωή ενός θνητού αλλά και της ανθρώπινης ευθύνης
- Να μελετήσουν τον αξιακό κώδικα της εποχής του Ομήρου
- Να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα του πόνου του ξενιτεμένου (σύνδεση με δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς)
- Να εντοπίσουν τους αφηγηματικούς τρόπους και τις τεχνικές του ποιητή στο κείμενο
- Να αποκτήσουν μουσική, εικαστική και θεατρική παιδεία

B. Παιδαγωγικοί στόχοι

- Υιοθέτηση θετικών προτύπων και αξιών μέσα από τη μελέτη του ομηρικού αξιακού κώδικα
- Ανάπτυξη φιλοσοφικού στοχασμού σχετικά με το νόημα της ζωής
- Ψυχοκινητική ανάπτυξη και **απόκτηση ενσυναίσθησης**
- Καλλιέργεια ομαδοσυνεργατικού πνεύματος - κοινωνικοποίηση
- Απόκτηση αυτοπεποίθησης
- Αυτογνωσία - αυτοβελτίωση

Γ. Τεχνολογικοί

- Να εξοικειωθούν με τις Τ.Π.Ε. (χρήση διαδικτύου και παραγωγή ηλεκτρονικού κειμένου).

Δ. Σε επίπεδο δεξιοτήτων

- Βελτίωση της αναγνωστικής ικανότητας
- Κατανόηση και παραγωγή λόγου
- Καλλιέργεια κριτικής σκέψης με ασκήσεις επιχειρηματολογίας και σύγκριση κειμένων
- Ψυχογραφική ικανότητα με την ανάλυση των χαρακτήρων των ηρώων
- Ανάπτυξη δημιουργικής σκέψης και έκφρασης

II. Οργάνωση της διδασκαλίας

Η διδακτική πορεία οργανώνεται σε τρεις φάσεις:

Πορεία διδασκαλίας

Α΄ Φάση (1^η διδακτική ώρα)

Αφόρμηση - Εκφραστική ανάγνωση - Δραματοποίηση

Β΄ Φάση (2^η διδακτική ώρα)

Μελέτη κατά ομάδες - Κατανόηση - Επεξεργασία κειμένου
- Ανακοίνωση αποτελεσμάτων εργασίας- Ανακεφαλαίωση

Γ΄ Φάση (3^η διδακτική ώρα)

Αξιολόγηση σεναρίου από τους μαθητές

Παρουσίαση δημιουργικών - συνθετικών εργασιών

1. Σύνδεση με τα προηγούμενα

- ❖ Τοποθέτηση της σκηνής στον τόπο και τον χρόνο

Επίσκεψη της ηλεκτρονικής διεύθυνσης

<https://www.thinglink.com/scene/468824537086033922>

(Πρόσθετες πληροφορίες μέσω υπερσυνδέσμων και οπτικοακουστικό υλικό)

1. Henry Justice Ford, Οδυσσέας και Καλυψώ (1894)

2. Αφόρμηση

Σχολιασμός των εικόνων 1, 2 και 3 του φύλλου εργασίας.

Αρχική διερεύνηση της συναισθηματικής κατάστασης του Οδυσσέα.

2. Blunck, Detlev Conrad,
Ο Οδυσσέας στο ακρογιάλι,
1830

3. Arnold Böcklin, Οδυσσέας και Καλυψώ,
1883

3. Αξιοποίηση του προοργανωτή της διδασκόμενης ενότητας

Αναφορά των κύριων θεμάτων:

- Η ζωή του Οδυσσέα στην Ωγυγία
- Διάλογος Οδυσσέα - Καλυψώς

4. Δραματοποίηση

- Διανομή ρόλων
Όμηρος, Καλυψώ, Οδυσσέας, Δύο Θεραπαινίδες της Καλυψώς
- Θρανία σε σχήμα Π. Οι μαθητές σε ρόλο παίρνουν θέση στον χώρο σύμφωνα με τις σκηνοθετικές οδηγίες της διδάσκουσας.

- **Εκφραστική ανάγνωση** και **παιχνίδι ρόλων**
- Μετά την ανάγνωση των πρώτων στίχων 165-175 με την περιγραφή της ζωής του Οδυσσέα στην Ωγυγία **ακούγεται το τραγούδι «Πουλάκι ξένο»** του Ιω. Βηλαρά σε ηχογράφηση Γ. Παπασιδέρη για δημιουργία ατμόσφαιρας
<https://www.youtube.com/watch?v=bXy9qDn2u6I>
- Συνεχίζεται **το δρώμενο** μέχρι τον στίχο 235, όπου βλέπουμε με τη σειρά:
  - 1. Την ανακοίνωση της απόφασης της Καλυψώς να αφήσει τον Οδυσσέα να φύγει
  - 2. Την δυσπιστία που εκφράζει ο ήρωας
  - 3. Τον όρκο της Στύγας που δίνει η Καλυψώ προς επιβεβαίωση των καλών της προθέσεων
  - 4. Το γεύμα του θνητού με τη θεά
  - 5. Την τελευταία προσπάθεια της Καλυψώς να επηρεάσει τον Οδυσσέα να μείνει μαζί της

- Διακοπή του δρώμενου
- Εφαρμογή της **Θεατρικής Τεχνικής «διάδρομος συνείδησης»**

«Ο Οδυσσέας σε δίλημμα: Να μείνει για πάντα στην Ωγυγία ή να γυρίσει στην Ιθάκη; »

(συμμετοχή 11 ή 13 μαθητών)

Εύρεση επιχειρημάτων από όλους τους μαθητές
υπέρ και κατά της παραμονής του Οδυσσέα στην
Ωγυγία (5-6´ λεπτά)

Επιχειρήματα υπέρ της παραμονής του στην Ωγυγία

- 1. Μην φύγεις. Σκέψου τα λόγια της θεάς. Θα σε βρουν μεγάλα πάθη.**
- 2. Το νησί βρίσκεται στη μέση του πελάγους, πολύ μακριά από κατοικημένα μέρη. Πώς θα καταφέρεις να περάσεις μόνος σου την αφρισμένη θάλασσα;**
- 3. Οδυσσέα, έχεις «τύχη βουνό»! Σ' αγαπάει μια θεά! Πόσοι θνητοί έχουν παρόμοια μοίρα;**
- 4. Θα ζήσεις μέσα σε ένα παραδεισένιο νησί μια ήρεμη, χαρούμενη και γλυκιά ζωή, χωρίς έγνοιες και σκοτούρες. Λίγο το έχεις;**
- 5. «Όπου γη και πατρίς». Όπου περνάς καλά, πρέπει να μένεις. Τι την θες την Ιθάκη;**
- 6. Η θεά σου χαρίζει το υπέρτατο δώρο: την αθανασία, το όνειρο κάθε θνητού. Κι εσύ το σκέφτεσαι; «Γλυκιά η ζωή και ο θάνατος μαυρίλα»**

Επιχειρήματα υπέρ του νόστου

1. Η ζωή χωρίς δυσκολίες δεν αξίζει. Ο αγώνας της δίνει νόημα.
2. Είσαι ναυτικός και έχεις δοκιμαστεί πολλές φορές στη θάλασσα. Εξάλλου έχεις θάρρος, υπομονή και κοφτερό μυαλό. Θα τα καταφέρεις!
3. Ναι, αλλά και η Πηνελόπη σε αγαπά, όπως κι εσύ. Θα σε βασανίζει πάντα η σκέψη της.
4. Εσύ είσαι άνθρωπος της δράσης και της περιπέτειας. Πώς θα κλειστείς μέσα σε αυτό το μικρό, απομονωμένο και έρημο νησί; Είναι πολύ μικρό για σένα. Θα πλαντάξεις από ανία!
5. Θα νιώθεις μόνος, μακριά από το λαό σου και απέραντη νοσταλγία για την Ιθάκη, την αγαπημένη σου πατρίδα.
6. Πώς θα νιώθεις γνωρίζοντας ότι εσύ ζεις, ενώ όλοι οι αγαπημένοι σου έχουν πεθάνει;

- Ανακοίνωση της τελικής απόφασης του «Οδυσσέα» με έναν **αυθόρμητο λόγο**, δίνοντας έμφαση στα επιχειρήματα που τον επηρέασαν περισσότερο.

- Συνέχιση **του δρώμενου** - Ανάγνωση και των υπόλοιπων στίχων (ε 236-251)

4. Μελέτη του κειμένου - Εργασία σε ομάδες

Σύνολο μαθητών : 26

- Χωρισμός του κειμένου σε έξι υποενότητες και των μαθητών σε αντίστοιχες ομάδες. Κάθε ομάδα επεξεργάζεται δύο ερωτήσεις από το δοθέν φύλλο εργασίας.
- Οι ερωτήσεις αφορούν:
- Τον εντοπισμό του κύριου θέματος κάθε υποενότητας
- Την ηθογράφηση του Οδυσσέα και της Καλυψώς
- Τα συναισθήματα των δύο ηρώων
- Τη διάκριση των αφηγηματικών τρόπων και τεχνικών σε όλο το απόσπασμα
- Τη σύγκριση της σκηνής με άλλες παρόμοιες της Οδύσσειας

- **Α΄ Ομάδα: στ. 165-176**
- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Πώς παρουσιάζει ο ποιητής τον Οδυσσέα και τη ζωή του στο νησί της Καλυψώς; Ποια τα συναισθήματά του;

- **Β΄ Ομάδα: στ. 177-187**
- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Πώς ανακοίνωσε η Καλυψώ στον Οδυσσέα την εντολή του Δία, που της μετέφερε ο Ερμής; Σε τι εξυπηρέτησε τόσο την ίδια όσο και την εξέλιξη του μύθου ο διαφορετικός τρόπος ανακοίνωσης της απόφασης του νόστου;

- **Γ΄ Ομάδα: στ. 188-198**
- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Ποια βασικά στοιχεία του χαρακτήρα του Οδυσσέα προβάλλουν στο σημείο αυτό;

- Δ' Ομάδα: στ. 199- 211

- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Συγκρίνετε την απάντηση της Καλυψώς στον Οδυσσέα με την απάντηση της Αθηνάς στη ραψωδία ν στ.324-335 (ο Οδυσσέας έχει φτάσει στην Ιθάκη και «συναγωνίζεται» με τη θεά στην πονηριά). Ποιες ομοιότητες και διαφορές παρατηρείτε; Τι αναδεικνύεται μέσα από αυτές;

«Έτσι της μίλησε, κι η Αθηνά, τα μάτια λάμποντας,
του χαμογέλασε, απλώνοντας χαϊδευτικά το χέρι της, 325
αλλάζοντας πάλι την όψη της, ίδια με μια ψηλή, ωραία γυναίκα
που ξέρει πώς να υφαίνει τα λαμπρά φαντά της.

Κι όπως μιλώντας τον προσφώνησε, τα λόγια της πετούσαν σαν πουλιά:
«Θα πρέπει, αν κάποιος παραβγεί μαζί σου, να παραείναι πονηρός,
να ξέρει πώς να ξεγελά τους άλλους στον κάθε δόλο, 330
ακόμη κι αν θεός βρεθεί μπροστά σου.

Είσαι αλήθεια φοβερός, πολύστροφε κι αχόρταγε στους δόλους,
που μήτε εδώ, στην πατρική σου γη, δεν λες να σταματήσεις
σκέψεις απατηλές και ιστορίες πλαστές -
είναι το ριζικό σου αυτό». 335

- **Ε΄ Ομάδα: στ. 212-222**

- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Συγκρίνετε τη φιλοξενία του Ερμή και του Οδυσσέα από την Καλυψώ. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείτε; Τι προβάλλεται έντονα μέσα από την σκηνή αυτή;

- **Στ΄ ομάδα: στ. 223-235**

- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Ποια τα συναισθήματα και ο στόχος της Καλυψώς; Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί να τον πετύχει;

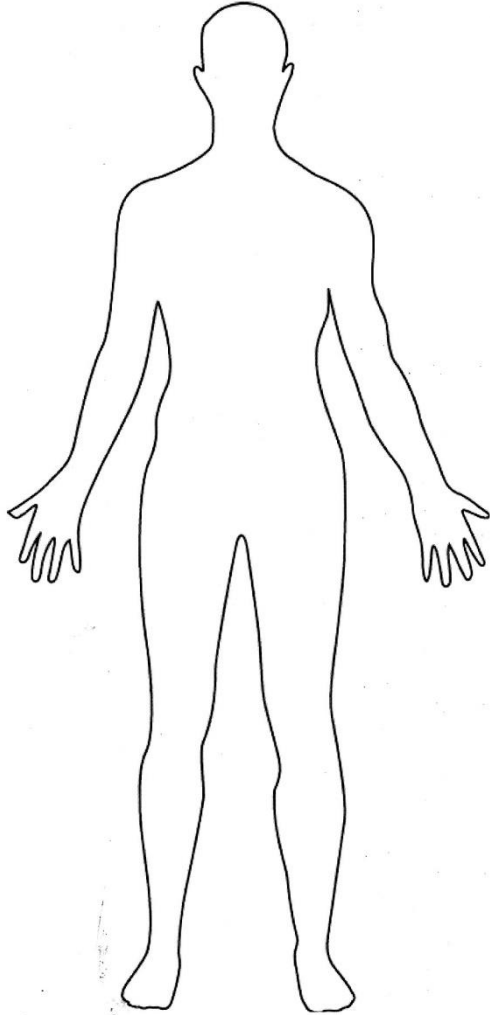
- **Όλες οι ομάδες μαζί: στ. 236-251**

- Α. Δώστε έναν τίτλο στο απόσπασμα.
- Β. Με ποια επιχειρήματα αρνείται την πρότασή της ο Οδυσσέας; Ποιες αρετές του διακρίνονται στο σημείο αυτό;

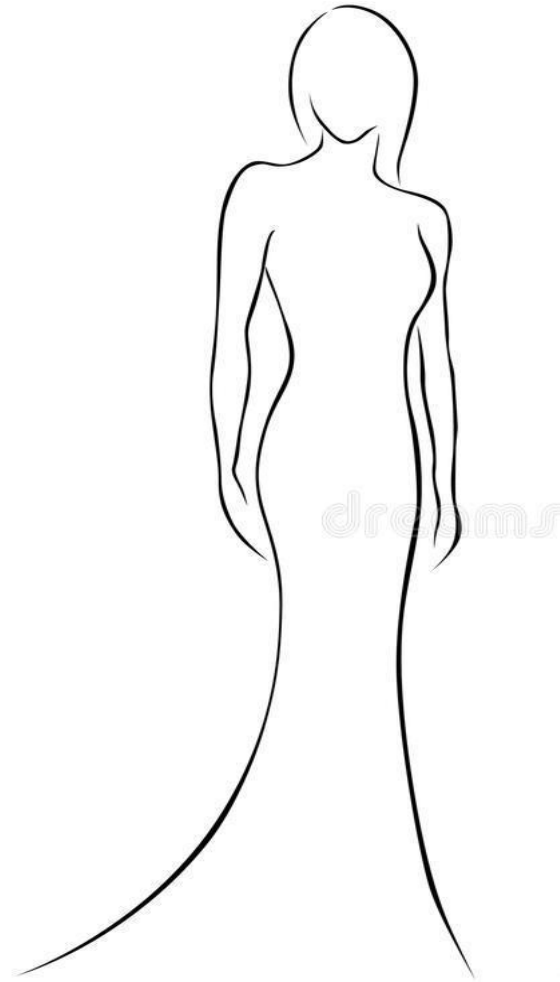
Ανακεφαλαίωση με χρήση της θεατρικής τεχνικής «Ρόλος στον τοίχο»

- Σκιαγραφούμε το περίγραμμα της μορφής του Οδυσσέα στον πίνακα, σημειώνοντας στο εσωτερικό του τις σκέψεις, τα γνωρίσματα και τα συναισθήματά του και έξω από αυτό τι σκέφτονται οι άλλοι γι' αυτόν (Καλυψώ, ποιητής) ή την γνώμη που έχουν οι μαθητές γι' αυτόν.
- Το ίδιο μπορεί να γίνει και για τη θεά Καλυψώ και να ακολουθήσει σύγκριση των δύο προσώπων.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΚΑΛΥΨΩ

Αξιολόγηση σεναρίου

- Τι σκέψεις ή συναισθήματα σου δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου στις διάφορες δράσεις;

.....

.....

.....

- Τι βρήκες πιο ενδιαφέρον και γιατί;

.....

.....

- Τι σε δυσκόλεψε περισσότερο κατά την υλοποίηση των δράσεων;

.....

.....

- Τι προτάσεις έχεις να κάνεις για τη βελτίωση ή τον εμπλουτισμό του σεναρίου;

.....

.....

.....

Δημιουργικές, διερευνητικές εργασίες για το σπίτι

- Από τις παρακάτω εργασίες επέλεξε δύο κατά την προτίμησή σου
1. Σε ένα αρχείο word δημιούργησε έναν πίνακα με δύο στήλες. Στη μία στήλη γράψε τα θείικά στοιχεία και στην άλλη τα στοιχεία ανθρωπομορφισμού των θεών, που συναντώνται στη συγκεκριμένη ενότητα.
  2. Αναζήτησε κοινά σημεία ανάμεσα στην απάντηση που έδωσε ο Οδυσσεύς στην Καλυψώ (στ. 237-248) και στο απόσπασμα από το ποίημα του Λ. Αλεξίου «Ο Οδυσσεύς στην Καλυψώ» (παράλληλο κείμενο, σελ. 61 του Βιβλίου του μαθητή).
  3. Γράψε ένα δικό σου ποίημα με αφορμή τη σκηνή αυτή.
  4. Αν ήσουν εσύ στη θέση του ήρωα τι απάντηση θα έδινες στην θεά Καλυψώ; Να στηρίξεις την τοποθέτησή σου με τα ανάλογα επιχειρήματα.
  5. Ζωγράφισε μία εικόνα, όπως εσύ την φαντάζεσαι, με αφορμή το περιεχόμενο της σκηνής.
  6. Φαντάσου ότι είσαι σκηνοθέτης και έχεις αναλάβει να παρουσιάσεις θεατρικά την ενότητα αυτή. Τι πρέπει να λάβεις υπόψη σου; Ποιες οδηγίες θα δώσεις στο σκηνογράφο και τους ηθοποιούς; Θα σε βοηθήσει και ο παρακάτω πίνακας, τον οποίο μπορείς να συμπληρώσεις σύμφωνα με το παράδειγμα.
  7. Περισσότερα έργα τέχνης, σχετικά με το επεισόδιο ή διάφορα παιχνίδια δες στην ιστοσελίδα:
<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/OMHROS%20ODYSSeia/Odysseia/Odysseia.htm>

Σκηνή	Χώρος	Πρόσωπα
A' (στ.165-166)	Στο δρόμο από τη σπηλιά προς την ακρογιαλιά	Η Καλυψώ βαδίζει σκεπτική
B' (στ. 167-211)		
Γ' (στ. 212-213)		
Δ' (στ. 214-248)		
Ε' (στ. 249-251)		

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Μ. Σαμαρά – Κ. Τοπούζη, Ομηρικά έπη: Οδύσσεια (βιβλίο του καθηγητή), ΟΕΔΒ, Αθήνα.
- Μ. Edwards, Όμηρος, ο ποιητής της Ιλιάδας, Αθήνα 2001.
- Τρ. Δελής, Η Οδύσσεια του Ομήρου, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1987.
- Όλγας Κομνηνού – Κακριδή, Σχέδιο και τεχνική της Ιλιάδας, Αθήνα 1986.
- Ελ. Κακριδή, Η διδασκαλία των ομηρικών επών (βιβλίο του καθηγητή), ΟΕΔΒ Αθήνα 1988.
- Μ. Σαμαρά, Ομήρου Οδύσσεια: Πρόταση ερμηνείας και διδασκαλίας για την Α΄ Γυμνασίου), εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001 (όπου και εκτενής βιβλιογραφία).
- Μαρία – Ζωή Φουντοπούλου, Το προσδιοριστικό πλαίσιο της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση. Από τη θεωρία στη σχολική τάξη, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2010.
- Α. Γεωργιάδου – Β. Δεμερτζή, Διδακτική της Νεοελληνικής Γλώσσας, Κριτικές και βιωματικές προσεγγίσεις για το Γυμνάσιο και το Λύκειο, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2017
- Ν. Γκόβας, Για ένα νεανικό, δημιουργικό θέατρο, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2002
- Αγγελική Χρονοπούλου, Διδακτικές και παιδαγωγικές τεχνικές, <http://users.sch.gr/achrono/wordpress/>
- Β. Λουτριανάκη, Ελληνική Ένωση για την Προώθηση της Ρητορικής στην Εκπαίδευση, <https://rhetoricedu.com/>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΝΩΣΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ

ΤΕΧΝΗ -
ΦΑΝΤΑΣΙΑ

ΕΝΣΥΝΑΙ
ΣΘΗΣΗ

ΣΥΝΕΡΓΑ
ΣΙΑ